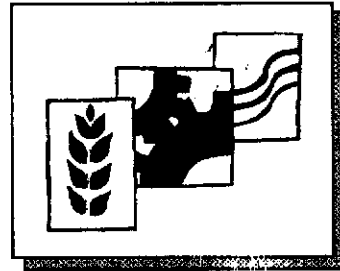

اقتصاد توسعه

کارایی در اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای*

فاطمه نظیفی

(دکترای اقتصاد، از معاونت امور اقتصادی)

مقدمه:

اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای نه تنها برای افزایش کارایی ضروری است بلکه این اقدام زمینه مناسب برای رشد اقتصادی و همچنین آزادسازی و رهایی منابع مورد نیاز برای انجام خدمات اجتماعی به فقرا را فراهم می‌آورد. از طرف دیگر افزایش قیمت کالاهای اساسی و فرآورده‌های نفتی به دلیل کاهش درآمد واقعی فقرا در برخی مواقع می‌تواند منجر به بروز آشوب‌های سیاسی شود و تنش‌های اجتماعی را افزایش دهد. بنابراین، این گزارش می‌تواند برای سیاست‌گذاران با توجه به عملکرد سایر کشورها در این زمینه راهنمایی باشد که چگونه اصلاحات مربوط به قیمت‌های یارانه‌ای را برنامه‌ریزی و اعمال کنند که ملاحظات اقتصادی و اجتماعی را توأم در نظر داشته باشند.

گزارش حاضر براساس تجربه اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای برای ۲۸ کشور تنظیم شده است. در این گزارش ملاحظات اقتصادی و سیاسی در اصلاح قیمت‌ها مدنظر است و بنابراین به ارائه توصیه‌های سیاستی سازگار با حمایت‌های اجتماعی می‌کند.

به منظور انجام اصلاحات در کشورها می‌بایست از شرایط مناسب اقتصادی و سیاسی بهره‌مند بود در صورت عدم بهره‌مندی از این شرایط، اصلاحات می‌بایست به تدریج اعمال شوند. اثرات اجتماعی ناشی از اصلاحات، می‌تواند با به‌کارگیری از سازگارهای حمایت‌های اجتماعی که در کوتاه‌مدت به‌طور مناسب هدف‌گذاری شده‌اند و با در نظر گرفتن مسئله هزینه‌های مؤثر محدود شود.

دولت‌ها می‌توانند ریسک اختلال‌های سیاسی ناشی از اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای را با توزیع عادلانه بار اولیه ناشی از اصلاحات و همچنین با ارائه توضیح واضح و صریح پیرامون هزینه‌ها و منافع ناشی از اصلاحات به مردم، کاهش دهند.

اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای یکی از فاکتورهای مهم و کلیدی در برنامه‌های حمایتی IMF در خیلی از کشورهاست. این قبیل اصلاحات باعث می‌شوند که قیمت‌های یارانه‌ای به قیمت‌های بازاری که سبب تسویه بازار می‌شود نزدیک شوند. اصلاحات قیمت‌ها به‌طور کلی در راستای سیاست‌های تعدیل اقتصادی کلان مدنظر است و هدف اصلی آن دستیابی به پس‌اندازهای مالی همراه با ثبات قیمت‌ها و نرخ ارز است. اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای ممکن است منجر به بهبود و افزایش کارایی تخصیص منابع شده و رشد اقتصادی را افزایش دهد اما حداقل در کوتاه‌مدت دارای اثرات زیان‌باری بر اوضاع اجتماعی و سیاسی است و البته این اثرات می‌تواند با تأسیس شبکه‌های تأمین اجتماعی و در برخی موارد با اعمال تدریجی حذف یارانه‌ها، کمتر شود.

هدف این گزارش کمک به سیاست‌گذاران اقتصادی در دستیابی به منابع مالی ناشی از اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای همراه با کمترین اختلال است. در آخر این گزارش تجارب طیف وسیعی از کشورها را در این زمینه و فاکتورهایی که می‌بایست در طراحی سیاست‌های مربوط به اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای لحاظ شود را لیست می‌کند. در هر کشوری که قصد اصلاح قیمت‌ها را دارد می‌بایست حداقل یکی از شرایط زیر مصداق داشته باشد: هزینه‌های بودجه‌ای مربوط به اعطای یارانه قبل از انجام اصلاحات، چشم‌گیر و قابل ملاحظه باشد. اداره امور مالی IMF حمایت‌های تکنیکی اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای را فراهم ساخته و یا یک اقتصاددان مالی صندوق آن را تأیید کرده باشد و یا اینکه اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای یکی از پارامترهای مهم در برنامه‌های حمایت شده IMF به آن کشور باشد.

موضوعات اقتصادی پیرامون اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای

اصلاح اعطای یارانه، آزاد سازی قیمت‌ها و یا تعدیل قیمت‌های کنترل شده کالاهای یارانه‌دار را شامل می‌شود و اغلب در زمان تعدیل ساختار اقتصاد کلان انجام می‌گیرد. اهداف اقتصادی برای انجام اصلاحات قیمت‌های یارانه‌دار، اصلاح و تصحیح توازن مالی و بهبود کارایی نظام تخصیص است. از آنجائی که حذف یارانه ممکن است نتایج زیان‌باری را برای فقرا در پی داشته باشد، این اثرات می‌بایست مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و اقدام‌هایی جهت کم‌کردن، تعدیل کردن و یا جبران آن‌ها صورت گیرد. بنابراین در این راستا از جمله اصول اساسی و مرتبط که مورد بحث و بررسی اقتصاددانان و سیاست‌گذاران قرار می‌گیرد یکی سرعت اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای و دیگری چگونگی حمایت از مصرف واقعی فقر است.

سرعت اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای

بده - بستن بین سرعت کاهش فقدان توازن‌های مالی نشأت گرفته از پرداخت یارانه و جلوگیری از اثرات زیان‌بار آن بر فقرا وجود دارد. تعدیل ناگهانی قیمت‌ها و حذف یارانه‌ها می‌تواند مازاد بودجه فوری و اصلاح سریع اختلال در نظام تخصیص منابع را به همراه داشته باشد ولی این اقدام ناگهانی می‌تواند کاهش ناگهانی و چشم‌گیری را در استاندارد زندگی افراد به‌ویژه خانوارهای کم درآمد و فقرا بوجود آورد. التزام مبتنی بر جبران ضررهای وارده بر خانوارها به دلیل اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای باعث می‌شود که پس‌اندازهای مالی ناشی از اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای کمتر از مخارجی باشد که برای عمومی کردن یارانه قبل از اصلاحات انجام می‌گیرد.

اصلاح تدریجی قیمت‌ها البته بدون زیان نیست. جدا از این‌که با اصلاح تدریجی قیمت‌ها، اصلاح عدم توازن‌های بودجه و منافع اقتصادی ناشی از آن به درازا می‌کشد اصلاح تدریجی قیمت‌ها حتی ممکن است نتیجه معکوس بدهد.

اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای یکی

از فاکتورهای مهم و کلیدی در

برنامه‌های حمایتی IMF در خیلی از

کشورهاست. این قبیل اصلاحات باعث می‌شوند

که قیمت‌های یارانه‌ای به قیمت‌های

بازاری که سبب تسویه بازار

می‌شود نزدیک شوند.

یارانه‌های آشکار در مخارج دولت می‌تواند به‌طور بالقوه تمایل بیشتری به اعمال سرعت بیشتر انجام اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای به همراه داشته باشد تا بتوان از آن طریق به منابع مازاد بودجه قابل توجهی دست یافت. به هر حال همان‌طور که گفته شد این مازاد بودجه حداقل در کوتاه‌مدت می‌تواند به جبران درآمد اقشار فقیر اختصاص یابد.

حذف یارانه‌های آشکار از سوی دیگر طبق تجربه سایر کشورها عموماً منتج به مازاد بودجه قابل ملاحظه نمی‌شود هر چند که درآمدهای بخش عمومی را افزایش می‌دهد. در نتیجه، سرعت اصلاح و تعدیل یارانه‌های آشکار می‌بایست با توجه به چگونگی دستیابی به منابع تنظیم شود. یک روش جهت تأمین منابع لازم برای اجرای اهداف برنامه‌های جبرانی این است که متحمل پرداخت قیمت‌های بازاری برای کالاهای وقفی شویم. این سیاست می‌بایست از بی‌حرکی بخش تولیدهای داخلی جلوگیری کند.

ارزیابی از ابزارهای مربوط به حمایت‌های اجتماعی و ظرفیت‌های اداری و اجرایی

جبران ضررهای وارد شده به اقشار فقیر که از حذف یارانه‌ها نشأت می‌گیرد نه تنها به منابع جبران‌کننده احتیاج دارد بلکه نیازمند بهره‌مندی از یک نظام مناسب به‌منظور توزیع این جبران‌های درآمدی به این اقشار است. اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای هنگامی که کشورها از ابزارهای مناسب حمایتی از قبل بهره‌مند باشند می‌تواند به سرعت انجام گیرد. اگر شبکه تأمین اجتماعی می‌بایست تأسیس شود (یعنی از قبل وجود نداشته)، آن وقت ظرفیت‌های اجرایی و اداری کشور برای طراحی و ساخت و هدف‌گذاری حمایت‌های اجتماعی بر سرعت اصلاحات تأثیر خواهد داشت. دسترسی به اطلاعات اجتماعی - اقتصادی و شناسایی فقرا بر سرعت این اصلاحات نیز تأثیر به‌سزایی دارد.

تمایل در عمل دولت‌ها به اجرای برنامه اصلاحات

ملاحظات سیاسی بر این که اصلاحات در چه زمانی اجرا شود اثر دارد. به عبارت دیگر محبوبیت و عوام‌پسندی یکی از عوامل تعیین‌کننده در این راستا است. اما حتی تحت شرایط مناسب و خوب، دولت‌ها حرکت تدریجی اصلاحات را انتخاب می‌کنند تا به این ترتیب بتوانند نتایج ناخواسته را تشخیص داده و عکس‌العمل مناسب را در مورد آن‌ها اعمال کنند.

نتایج تجربی به دست آمده از ۲۳ کشور مورد بیانگر آن است که در بیشتر این کشورها اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای با سرعت انجام نگرفته است. فقط دو کشور اصلاح قیمت‌ها و حذف یارانه را در طی یک سال انجام داده‌اند و بالغ بر شش کشور در نتیجه اصلاح قیمت‌ها به مازاد بودجه در حدود دو درصد GDP در طول دو سال دست یافته‌اند.

نتایج تجربی حاکی از آن است که اصلاحات در کشورهایی

افزایش‌های کوچک اما مکرر ممکن است مخالفت‌های عمومی بیشتری در ارتباط با استمرار و ادامه سیاست‌های تعدیل به همراه داشته باشد در مقایسه با افزایش زیاد و یک باره قیمت‌ها به‌علاوه به کارگیری از شیوه تدریجی در اصلاح قیمت‌ها ممکن است در صورت پذیرش در به تعویق انداختن مسائل سیاسی ناشی از اصلاحات، رد شود. به‌طور کلی چگونگی سرعت اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای به یک سری از عوامل بستگی دارد که عبارت‌اند از: شرایط مالی، چگونگی دسترسی به ابزارهای تأمین اجتماعی و سیستم حمایت‌های اجتماعی موجود، ظرفیت نظام اداری و مدیریتی دولت و تمایل دولت‌ها به پایبندی به اجرای برنامه اصلاحات سهم چشم‌گیر و قابل ملاحظه

اهداف جبرانی یا یارانه‌دار کردن قیمت کالاها مصرفی

اولین موضوعی که برای تعیین اهداف جبرانی و یا قیمت‌های یارانه‌ای می‌بایست مورد نظر قرار گیرد آن است توانایی در شناسایی افراد فقیر و همچنین سطح ظرفیت‌های اداری به منظور توزیع کمک به این افراد و وضعیت برنامه‌های حمایتی کتونی دولت در چه سطحی قرار دارد و از چه وضعیتی برخوردار است.

حذف یارانه‌های آشکار از

سوی دیگر طبق تجربه سایر کشورها

عموماً منتج به مازاد بودجه قابل ملاحظه

نمی‌شود هر چند که درآمدهای بخش عمومی

را افزایش می‌دهد. در نتیجه، سرعت

اصلاح و تعدیل یارانه‌های آشکار

می‌بایست با توجه به چگونگی

دستیابی به منابع تنظیم شود

در اهداف‌گذاری موضوعات زیر می‌بایست، مد نظر قرار گیرد:

- تشویق هدف‌گذاری مؤثر: هدف‌گذاری و تعیین آن موضوعی است که می‌تواند با دو نوع خطا مورد بررسی قرار گیرد. اگر هدف‌گذاری خیلی بسته و محدود باشد برخی از مردم ناخودآگاه از مجموعه هدف‌گذاری شده، حذف می‌شوند و در نتیجه بی‌نصیب از اعطای یارانه می‌شوند و برعکس اگر هدف‌گذاری خیلی باز و نامحدود صورت گیرد، تعداد زیادی از افراد که نمی‌بایست مورد حمایت قرار می‌گرفتند از اعطای یارانه بهره‌مند می‌شوند. به این ترتیب نحوه اعطای یارانه و هدف‌گذاری برای آن باید به گونه‌ای باشد که حمایت‌های کافی را از قشر نیازمند به عمل آورده در حالیکه منافع افراد غیر فقیر از این برنامه را در یک روش تحلیل هزینه - فایده به حداقل ممکن تقلیل دهد.

- تأکید بر محرک‌های اقتصادی و ایجاد هماهنگی بین اهداف مالی و کلان اقتصادی. همچنین تمایل به بیکاری هنگامی که پرداخت‌های انتقالی و یا اعطای درآمدهای انتقالی در برنامه‌های حمایتی وجود دارد، زیاد می‌شود و از اینرو می‌بایست در طراحی هدف این پدیده مد نظر قرار گیرد و از طریق افزایش زمان و هزینه انتقال تمایل به بیکاری کاهش یابد البته زمان و هزینه انتقال

به سرعت انجام گرفته است که دولت‌ها از نظر سیاسی دولت‌های قوی بوده و توانسته‌اند در مورد بازتاب‌های اجتماعی ناشی از اصلاحات بیشتر مقاومت کرده و عکس‌العمل مناسب نشان دهند.

سازگارهای موقتی برای حمایت از فقرا

فقرا باید به‌طور موقتی به دلیل صدمات ناشی از اصلاح قیمت‌ها و حذف یارانه مورد حمایت قرار گیرند. روش‌های حمایتی موقتی از خانوارهای فقیر عبارت است از:

۱. پرداخت‌های نقدی به تمامی یا برخی از مصرف‌کنندگان به منظور جبران درآمدی.

انتقال‌های نقدی دارای مزایایی زیادی است: به خانوار قدرت انتخاب می‌دهد و همچنین هزینه‌های بودجه به این ترتیب شناخته شده و از اطمینان بیشتری برخوردار است (در مقایسه با حالتی که یارانه و اعطای آن عمومی است) همچنین در این روش می‌توان صرفاً فقرا هدف‌گذاری شوند. اما این مزایا هنگامی که تورم‌های بالا رخ می‌دهد از بین رفته و همین امر مستعد فسادپذیری است.

۲. اعمال قیمت‌های یارانه‌ای به‌طور محدود برای یک گروهی از جمعیت

اگر گروه هدف به دقت انتخاب و شناسایی شود و برنامه حمایتی به‌طور مؤثر با کارایی اجرا شود تحقق هدف می‌تواند همراه با تولید مازاد بودجه با کمترین جدایی اجتماعی باشد.

این ابزارهای موقتی می‌بایست جهت‌دار بوده و در نهایت بسته به این‌که آیا برنامه‌های تأمین اجتماعی وجود دارد یا در حال به وجود آمدن است طبقه بندی شود. از آنجائی که اثرات اجتماعی ناشی از اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای در طول زمان بروز می‌کند، استلزام در فراهم آوردن نظام اجتماعی به منظور حمایت فقرا می‌بایست در اولویت قرار گیرد.

به‌هر حال در عمل، جهت‌دار و طبقه‌بندی کردن نظام و شبکه تأمین اجتماعی با مشکل مواجه است. پرداخت‌های نقدی و یا اعطای یارانه هدف‌دار به اندازه شاخص‌های کیفی می‌تواند در شرایط عادی اش ابقا شود. در این حالت ارزش واقعی انتقالات یا تعداد دریافت کنندگان در طول زمان با افزایش در سطح عمومی قیمت‌ها و رشد اسمی درآمد خانوارها، کاهش می‌یابد.

در طول دوره انجام اصلاح نظام اعطای یارانه به تولیدکنندگان، تولیدکنندگان کوچک و کارگران می‌بایست مورد حمایت و جبران کاهش درآمدی (به دلیل قیمت‌های بالاتر نهاده‌های تولید و یا قیمت پائین کالای تولید شده) قرار گیرند و این جبران می‌بایست به صورت پرداخت‌های انتقالی نقدی هدف‌دار باشد.

تولیدکنندگان می‌توانند مورد حمایت درآمدی معین قرار گیرند و کارگران بیکار شده می‌توانند از پرداخت‌های تفکیک شده و یا مزایای ناشی از برنامه بیمه بیکاری موجود یا تعدیل شده بهره‌مند شوند.

حذف یارانه‌های آشکار از سوی دیگر طبق تجربه سایر کشورها عموماً منتج به مازاد بودجه قابل ملاحظه نمی‌شود هر چند که درآمدهای بخش عمومی را افزایش می‌دهد. در نتیجه، سرعت اصلاح و تعدیل یارانه‌های آشکار می‌بایست با توجه به چگونگی دستیابی به منابع تنظیم شود.

یارانه‌های پنهان قرار می‌گیرند) و این قبیل یارانه‌ها نمی‌توانند به راحتی از بودجه حذف شوند. در حالتی که یارانه به تولیدکننده پرداخت می‌شود ملاحظات اقتصادی در تدوین متفاوت است. هدف اعطای یارانه به تولیدکننده، حمایت از درآمد تولیدکنندگان و ایجاد اشتغال است. در این حالت قیمت‌های بالاتر از قیمت‌هایی که بازار را تسویه می‌کند قیمت‌گذاری می‌شوند.

۲. ارزیابی شرایط و وضعیت اقتصادی اجتماعی کشور و آن قبیل از ویژگی‌های رفتاری جمعیت که متأثر از قیمت‌های بالاتر کارهای مصرفی است به‌ویژه عکس‌العمل اقشار فقیر به این قیمت‌های بالاتر. گاهی اوقات ممکن است که اقشار فقیر در یک دسته بندی‌های خاصی قرار گرفته و از آن طریق قابل شناسایی باشند به‌عنوان مثال در اروپا و آسیای مرکزی، مادران سرپرست (بدون شوهر)، خانوارها با اولاد زیاد، سالمندان تنها و کارگران بی‌سواد و یا کم‌سواد بیشتر از سایر افراد در خطر فقر قرار دارند. در آفریقا بیشتر فقرا در روستاها زندگی می‌کنند چنین اطلاعاتی از ارزیابی‌های بانک جهانی از فقر قابل استخراج است. همچنین محاسبه و در نظر گرفتن خط فقر برای شناسایی فقرا نیز مفید است. در طرح ایجاد شبکه‌های تأمین اجتماعی، معمولاً از خط فقری که در هر کشور به‌طور جداگانه تعریف می‌شود مورد استفاده قرار می‌گیرد. (به‌جای استفاده از تعریف خط فقر بین‌المللی که براساس مصرف روزانه به دلار آمریکا براساس معیار قدرت خرید تعریف شده است).

۳. ارزیابی عایدات ناشی از اصلاح قیمت‌ها، به این ترتیب منابع موجود جهت تخصیص دوباره منابع افزایش می‌یابد. همچنین مازاد منابعی که ایجاد می‌شود می‌تواند برای تأمین اعتبار خدمات عمومی استفاده شود و به این ترتیب سبب کاهش کسری بودجه و یا کاهش نرخ‌های مالیات شود و از این طریق درآمدهای واقعی خانوارهای متأثر شده از اصلاح قیمت‌ها را بهبود بخشد.

۴. سنجش آثار کوتاه‌مدت ناشی از افزایش قیمت کالاهای مصرفی بر درآمد واقعی خانوارها به‌ویژه فقرا. در این ارزیابی اثرات مستقیم و غیرمستقیم ناشی از تغییر در قیمت‌های یارانه‌دار می‌بایست منظور

نمی‌بایست آن قدر بالا باشد که سبب بی‌انگیزگی اقشار فقیر برای مشارکت و کسب کمک‌ها شود.

هدف ایجاد افزایش کارایی و ایجاد برابری در صورتی که دولت بتواند کمک‌های خود را فقط به اقشار نیازمند محدود کند بهترین هدف است. این امر نیازمند بهره‌مندی از توانایی برای طراحی و تدوین ابزارهای مؤثر و کارا است. تدوین این قبیل ابزارها به‌طور آزمایشی در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال گذر تا حدودی با مشکل مواجه بوده است، چرا که درآمدهای بخش غیر دولتی درجایی ثبت نشده و دستیابی به این اطلاعات به راحتی امکان‌پذیر نیست. دسته‌بندی درآمدی در حوصل و حوش یک دامنه محدود منجر به تغییرات زیادی در تعداد منافع بگیرها می‌شود در حالی که تغییر کمی را در سهم آن‌ها ایجاد می‌کند و این می‌تواند به‌عنوان یک مشکل اجرایی برای تدوین و اجرای این روش محسوب می‌شود. در کشورهایی که در حال تحول مسؤلیت‌های دولت به سطح کمتری هستند، ظرفیت‌های کم اجرایی و اداری، ابهامات در صلاحیت‌ها و اختیارات قانون ملی می‌تواند در اجرای کار او مؤثر برنامه‌های انتقال تأثیرگذار باشد.

لیست و فهرست کنترلی ملاحظات اقتصادی در اصلاح قیمت‌های یارانه‌دار

بر پایه مطالعات صورت گرفته و شواهد تجربی موجود، سیاست‌گذاران اقتصادی می‌بایست در انجام اصلاح قیمت‌های یارانه دار به نکات ذیل توجه داشته باشند و این امر جهت تحقق مؤثر هدف ضروری است:

۱. ارزیابی ماهیت فعلی نظام پرداخت یارانه (شامل: اهداف نظام، منفعت بگیران، سازگار اجرایی و هزینه‌ها). تجزیه و تحلیل و ارزیابی نظام کنونی پرداخت یارانه‌ها می‌تواند به‌عنوان نقطه شروع اهمیت داشته و می‌بایست به‌عنوان یک دانش که در برگرفته جنبه‌های اقتصادی و تحلیلی در دست‌یابی به هدف است به‌عنوان یک عامل مؤثر مورد توجه قرار گیرد همچنین در این راستا توجه ویژه می‌بایست به شناسایی یارانه‌های آشکار داده شود (یارانه‌هایی که در مقابل

شود.

۵. سنجش و ارزیابی وضع کلان اقتصادی کشور اصلاح قیمت‌ها ممکن است از طریق تحکیم و ترکیب‌های مالی به ثبات کلان اقتصادی کمک کند. از این رو سرعت انجام اصلاح قیمت‌ها و اندازه آن می‌بایست با هدف‌گذاری کلی سیاست‌ها همخوانی و سازگاری داشته باشد. اثرات سیاست‌های کلان اقتصادی می‌بایست بر روی اصلاح قیمت‌ها نیز ارزیابی شود و با توجه به اصلاح قیمت‌ها مورد بازبینی قرار گیرند.

۶. ارزیابی و سنجش امکان استفاده از ابزارهای مربوط به سیستم حمایت‌های اجتماعی موجود جهت جبران درآمدهای اقل‌فقر.

این ابزارها می‌تواند شامل تأمین اجتماعی دولتی و یا شامل بیمه‌های اجتماعی (مانند بازنشستگان دولتی و یا بیمه بیکاری و...) باشد و یا کمک‌های فوق‌العاده به خانوارها در این موارد ساختار اجرایی و اداری برنامه‌های موجود نظام اجتماعی می‌تواند برای انتقال با سرعت منافع و عایدی‌ها به افراد فقیر و خانوارهایی که از اصلاح قیمت‌ها متاثر شده‌اند مورد استفاده قرار گیرد. لازم است که به این نکته تأکید کنیم که استفاده این چنینی از برنامه‌های تأمین اجتماعی موقتی است و در کوتاه مدت امکان‌پذیر است منجر به ظهور هزینه‌های اضافی می‌شود. از این رو چنین ابزارهایی به‌ویژه بیمه‌های اجتماعی، فقر را کاهش نمی‌دهند و به‌عنوان ابزار اصلی مورد استفاده نیستند و می‌بایست استفاده این ابزارها در طول زمان تعدیل شوند.

۷. ارزیابی چگونگی هماهنگی و یا این برنامه‌ها با سایر سیاست‌های تعدیل اثر معکوس و زیان‌بار ناشی از اصلاح قیمت‌های یارانه‌ای می‌تواند با اجرای سایر سیاست‌های تعدیل، تشدید شود. (به‌عنوان مثال افزایش نرخ ارز و یا اصلاح قیمت خدمات عمومی)، اگر چه برای جبران زیان‌های ناشی از اصلاح قیمت‌ها ابزارهای ویژه‌ای طراحی نشده‌اند اما هماهنگی با سایر برنامه‌های تعدیل می‌تواند برای کم‌تر شدن اثرات معکوس و زیان‌بار بر مردم کمکی باشد.

به‌عبارت دیگر در تعدادی از اقتصادهای در حال گذر، بنگاه‌ها کارگران نوعی از یارانه را به کارمندان و کارگران‌شان می‌پردازند (به‌عنوان مثال پرداخت یارانه برای مسکن، برای مراقبت‌های روزانه، برای آموزش و مدرسه، و همچنین به منظور انجام مراقبت‌های بهداشتی و تغذیه و ورزش). اصلاحات می‌تواند خانوارها را از چنین یارانه‌های محروم کند و این واقعیت می‌بایست در طراحی و تدوین شبکه‌های تأمین اجتماعی منعکس شود.

۸. سنجش و ارزیابی ظرفیت‌های اداری و دولتی حاکمیت ضعیف و ظرفیت‌های نامناسب اجرایی و اداری منجر به آسیب رساندن به اهداف و نحوه توزیع منافع و عایدی‌ها ناشی از اصلاح قیمت‌ها به خانوارها می‌شود. حاکمیت و دولت ضعیف می‌تواند منجر به انحراف و از بین رفتن منابع ناشی شده از تعدیل قیمت‌های یارانه شود. ظرفیت‌های نامناسب و ضعیف اجرایی و اداری منعکس‌کننده نبود

سازگار هزینه - فایده کانالیزه کردن انتقال درآمدها به فقرا و یا هدف‌دار کردن اعطای قیمت‌های یارانه‌ای به یک گروه مشخص و معین است و همچنین ظرفیت‌های ضعیف اجرایی می‌تواند به دلیل دسترسی نداشتن به اطلاعات درست در مورد فقرا منجر به پیامدهای منفی بیشتری شود. به هر حال حتی در صورت دستیابی به ظرفیت‌های مناسب، اعمال هدف‌گذاری و توزیع عایدی‌ها کار مشکل و پیچیده‌ای است. تعیین و انتخاب افراد مستحق بر پایه درآمد ممکن است منجر به هدف‌گذاری نادرست شود (در صورتی که ظرفیت‌های اجرایی ضعیف باشد). همچنین بررسی ثمرات درآمدی و نوسانات آن و به روزسازی اطلاعات مربوط به درآمد، هزینه‌بر است.

۹. لحاظ کردن منابع مالی قابل دسترسی و دستیابی

اصلاح یارانه‌ها به طریق معمول به‌عنوان راهی برای دستیابی به مازاد بودجه مد نظر است. بسته به اندازه تعدیلات مالی لازم، بخشی از این مازاد و پس‌انداز می‌تواند برای برنامه هدف‌گذاری مورد استفاده قرار گیرد. همچنین دستیابی به منابع خارجی و بهره‌مندی از کمک‌های دیگر می‌تواند منابع اضافی را برای استفاده و از ابزارهای جبرانی فراهم سازد.

۱۰. ارزیابی آثار زیست محیطی

به‌طور معمول تعدیل قیمت‌های یارانه‌ای همراه با اثرات مثبت زیست محیطی است (البته نه همیشه). یارانه داده‌ها و مواد اولیه مانند اعطای یارانه برای آفت‌زدایی کردن و... می‌تواند اثرات زیان‌باری برای محیط زیست داشته باشد. اعطای یارانه به انرژی، در ایجاد باران‌های اسیدی و سایر مشکلات زیست محیطی که سلامتی را تهدید می‌کند سهیم است. به‌عبارت دیگر حذف اعطای یارانه به نفت (نفت چرخ) قابل دفاع است چرا که منابع کمک به فقرا را وسعت می‌بخشد و آتش‌سوزی‌های ناشی از آن را کاهش می‌دهد و از جنگل‌ها محافظت می‌کند. به‌هر حال کاراترین روش برای درونی کردن منابع هزینه‌های زیست محیطی این است که رفتارهایی که منجر به آسیب رساندن محیط زیست می‌شوند را جریمه و تنبیه کرد (مانند وضع مالیات کربن) به‌جای یارانه‌دادن و یارانه‌ای کردن آلت‌رناتیو‌هایی که منجر به این رفتارهای مضر می‌شوند.

* این مطلب بخش اول ترجمه منبع زیر است:

Equity and Efficiency in the Reform of Price Subsidies, IMF, 15, Dec. 2000.